

אמא ישראלית, באנגלית

יפה ברלוביץ

Riva Rubin, Surf, Moriah, Tel-Aviv 97, 95 pp.

מ דובר בספרה השישי של ריבה רובין, משוררת ישראלית בשפה האנגלית. בהערה ביוגרפית בסוף הספר אני קוראת שריבה רובין נולדה בדרום-אפריקה וחיה בארץ משנת 1963. פירסומיה מקיפים חמישה ספרי שירה, סיפורים קצרים, ותרגום

שירה

לאנגלית מהפרוזה והשירה הישראלית בת זמננו, כמו יצירות של יצחק אורפז, יורם קניוק, ישראל אלירז, אהרון אלמג ואחרים. אלא שריבה רובין, כמו יוצרים רבים אחרים החיים בתוכנו והכותבים בלשונות זרות,

ריבה רובין

שיחות עם בני בגל חם

שולחית מלח. טלפנת לפני שהקצתי ממש
לומר לי שאתה רובין בשלוליות מלח רדודות
לד ירחו ונהר הירדן וים המות

פלסטיין. במדעים טלפנת שנית
לומר לי שראית תליון עם המלה פלסטיין
על גשר ירחו ונהר הירדן וים המות

גל חם. היתה שעת מין ערבים כאשר שוב
טלפנת
לומר לי בקעת הירדן איננה המקום לשהות
בגל חם
בשדה ליד ירחו ונהר הירדן וים המות

תרגום: גיורא לשם

אינה מגיעה אלינו. הכלי הלשוני שלה מתייצב כחיץ מפריד לא רק בינינו לבין שירתה, אלא בינינו לבינה. שהרי גם אם שירתה מוצאת את תרגומה לשפה העברית, וגם אם שירתה זוכה לתהודה ולהערכה בקרב קוראי שירה בארץ ובחו"ל, היא תמיד תימצא, כמו כל היוצרים שאינם כותבים עברית, בשוליים התרבותיים שלנו. יוצרים מסוגה הם אזרחים מסוג ב' שאינם זוכים להכרה, לא עליידי הממסד הספרותי ובוודאי לא עליידי הממסד הממשלתי, המעדיף להעניק את תודותיו ותשואותיו בפרסים ובמלגות רק ליוצרים בעברית (וזאת במדינה שקמה ומתפתחת על עיקרון של עליה וקיבוץ גלויות).

ריבה רובין. למרות הכל, מבטאת את עצמה

למותר לציין, שעל אף שרובין נדונה מראש לשוליים התרבותיים, אין זה מונע ממנה להמשיך לבטא את עצמה ואת עולמה הפואטי בכל תנאי שהוא. ואכן, כל הקורא בספריה למד לדעת שרובין, מבעד למרקמי לשונה האנגלית, היא לא רק משוררת ישראלית, אלא משוררת מקומית. הזמן והמקום הישראליים, על הקשרי האדם והנוף הם דומיננטיים בתכניה, בזיקותיה ובמערכת הדימויים העשירה שלה

(אם כי הם מנהלים שיג ושיח פורה גם עם קשת תרבויות שעל קו התפר שבין מערב למזרח, בין הקדום למודרני, ובין ההזוי למציאותי). מה שריתק אותי בספר זה, הוא ההיבט המקומי, המתגלה כאן בסדרת שירים העוסקים בהתנסות אימהית ישראלית, שבלשון השיר היא נקראת "אם שני רובים אני". התמונה המטאפורית המשתמעת בשיר דחוס וקצר זה, שכותרתו היא "השליכי את קוביותיך", היא אותו אולם הימורים זוהר מהסרטים, סביב גלגל מזל שחור-אדום, כאשר הרמות המהמרות היא לא זורק הקוביות, אלא אם-שני-רובים, ללמדנו, אם-שני-חיילים, המשליכה אותם כקוביות על שולחן ההימורים הצבאי, הקרבי, לחיים או למוות. גם השיר "שיחות עם בני בגל חם", המובא כאן, בונה התנסות דומה: חרדה אימהית דרוכה לשמע קולו של בן, חייל השובה בבקעת הירדן, כשעבורה טווחי הימצאותו (יריחו, הירדן) נבלעים תמיד ב"ים המוות" (ולא ב"ים המלח"). היבלעות החזרות שלוש פעמים כמו השבעה כנגד שילוש המקום הנורא הוא (יריחו, נהר הירדן, ים המוות).

השיר מתחקה אחר מכנהו של שיר-עם טיפוסי, המתפתח על דרך החזרה המשולשת בכל רמותיו, ובסיטואציית יסוד המתחדשת מבית לבית, כל פעם בפרט נוסף. סיטואציית היסוד היא: הבן החייל, היושב בשמירה במוצב ומצלצל הביתה בוקר, צהריים וערב כדי להפיג את שממונו. ואילו אצל האם הדיווח התמים, המצטבר מעת לעת, מעצים את המצב לכדי אובדן ומוות. שלושה המה סימני המוות הממוקרים במקום ("שלוליות מלח", "פלסטיין", "גל חם"), ואלה מופיעים בראשית כל בית כמו ראש-פרק המוצא בהמשך את פיתוחו ופרשנותו עליידי האם.

כדאי לשים לב כי השיר, על אף חרדותיה של האם, אין בו התפרצויות של זעקה או מחאה. השיר שקט, מאופק ומוסר את אמירותיו בדרך מיברקית, קצרה ועניינית. רק התמונה הלשונית המופיעה בהקשר, מסגירה את הראגה הגואה וסוערת בין המילים. כך קורה גם בתרגום העברי, כאשר הצירוף "שלוליות מלח", בהקשר של "הקצתי", מהדהד כ"קץ"; "פלסטיין", המתחברת עם המילים "תליון" ו"גשר", מאזכרת "תלייה"; ו"גל החם" הבלתי-אפשרי בשעת-ערביים בבקעת הירדן ש"איננה מקום", מעלה זיקות לסדום ועמורה, שגם הן היו כאן לפני, ואינן עוד מקום. כאמור, התמודדות האם עם ההווה הישראלית, הצבאית, מוסיפה ומחלחלת גם בשירים כמו "לפסוע על סכינים", "קרנות המזבח", "צו גיוס", "חיל, ילד", וכמובן "גולש". ואם זו אינה שירה ישראלית (רק בשל היותה כתובה אנגלית), מה היא שירה ישראלית? ■